

ประกาศ
สถาปนาสมณศักดิ์

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศร
รามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่า
โดยที่ทรงพระราชดำริว่า พระสงฆ์ซึ่งดำรงในสมณคุณ มีอุปการะยิ่งแก่
การพระศาสนา สมควรจะได้เลื่อนอิสริยยศฐานันดรในสมณศักดิ์สูงขึ้น มี
อยู่ บัดนี้ จวบกาลมหามงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษา ควรจะสถาปนา
อิสริยยศพระสงฆ์ขึ้นไว้ เพื่อจักได้บริหารพระศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง
สถาพรสืบไป

จึงทรงพระราชดำริว่า พระพุทธพจนวราภรณ์ เป็นพระเถระผู้
เจริญในสมณคุณ ยินดีในเนกขัมมปฏิบัติ สมบูรณ์ด้วยศีลาจารวัตร
รัตัญญุมหาเถรกรณธรรม มั่นคงตลอดมาช้านาน ได้ประกอบกรณียกิจ

เป็นहितานุहितประโยชน์แก่พุทธจักรและอาณาจักรอย่างไพศาล ตั้งความ
พิสดารปรากฏในประกาศสถาปนาเป็นที่รองสมเด็จพระราชาคณะ เมื่อ
วันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๖ แล้วนี้

ครั้นต่อมา พระพุทธพจนวราภรณ์ ยังเจริญด้วยอุตสาหวิริยาคฤ
มิได้ท้อถอยสามารถประกอบพุทธศาสนกิจให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น กล่าวโดย
เฉพาะในประการที่สำคัญคือ ได้รับการบริหารงานคณะสงฆ์ อาทิเช่น
เป็นเจ้าอาวาสวัดราชพิทธินิมิตมหาสิมาราม พระอารามหลวง เป็น
กรรมการมหาเถรสมาคม เป็นเจ้าคณะภาคธรรมยุต ภาค ๑๔ และภาค
๑๕ เป็นแม่กองงานพระธรรมทูต เป็นกรรมการร่างกฎหมายมหาเถรสมาคม
เป็นกรรมการคณะธรรมยุต เป็นกรรมการพิจารณาแก้ตัวราษฎรเป็นพระ
อารามหลวง เป็นกรรมการพิจารณางบประมาณศาสนสมบัติกลาง ใน
ด้านงานสาธารณูปการ ได้เป็นกรรมการจัดตั้งทุนสาธารณสงเคราะห์และ
ศึกษาสงเคราะห์ เป็นกรรมการมูลนิธิโรงพยาบาลสงฆ์ เป็นกรรมการ
ควบคุมการเรียไธของคณะสงฆ์ เป็นกรรมการอำนวยการจัดสร้างพุทธ
มณฑลฝ่ายสงฆ์ เป็นกรรมการพิจารณาปรับปรุงตลาดเฉลิมโลก ในด้าน
การศึกษาและการเผยแผ่พระศาสนา ได้เป็นกรรมการมหามกุฏราช
วิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นกรรมการศึกษามหามกุฏ
ราชวิทยาลัย เป็นกรรมการจัดการสอนศีลธรรม เป็นกรรมการสังคีตการ
สงฆ์สังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎก ฉบับมหามงคล
สมัยเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ นอกจากนี้ ได้เป็นผู้บรรยายสดมนต์
มีคำนำแบบมคธ ณ สถานวิทย์กระจายเสียงแห่งประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ.

๒๕๑๖ จนถึงปัจจุบัน จึงนับว่าพระพุทธพจนวราภรณ์ เป็นผู้เจริญด้วย
 อุตสาหวิริยภาพ สมบูรณ์ด้วยคุณธรรมปรีชาสามารถในการปกครอง
 คณะสงฆ์

บัดนี้ พระพุทธพจนวราภรณ์ ได้เจริญด้วยพรรษาอายุกาล วัชวุฒิ
 คุณวุฒิ มั่นคงในพระพุทธศาสนา เป็นอจลพรหมจริยาภีรัต สงเคราะห์
 พุทธบริษัทให้เจริญในธรรมปฏิบัติ สามารถในการบริหารพระศาสนา
 เป็นที่ปรากฏแก่มวลพุทธบริษัทและทางราชการ เป็นที่เคารพสักการแห่ง
 พุทธมามกชน โดยทั่วไปสมควรยกย่องให้ดำรงในสมณฐานันตฺรที่
 สมเด็จพระราชาคณะสืบไป

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดสถาปนา พระพุทธพจนวราภรณ์
 ขึ้นเป็นสมเด็จพระราชาคณะ มีราชทานนามตามที่จารึกในสุพรรณบัฏว่า
 สมเด็จพระพุทธปาพจนบดี ศรีชินวรสิริวิธานางกูร วิบุลคุณวิจิตรปรียติ
 ชาติ สีสมาจารวัตร วิสุทธิพิพัฒนพริยคุณ อุดลธรรมกถาปสาทกร
 ธรรมยุติกคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี อรัณยวาสี สถิต ณ วัด
 ราชบพิธสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร พระอารามหลวง มีฐานานุกิตติ
 ตั้งฐานานุกรมได้ ๑๐ รูป คือ พระครูปลัดสัมพิพัฒน์นวรจารย์ สัทธรรม
 ปฏิภาณปรียติโกศล วิมลญาณนายก ธรรมยุติกคิลก สด้าวรภิจจการี ๑
 พระครูวินัยธร ๑ พระครูธรรมธร ๑ พระครูธรรมนาทโกวิท พระครู
 คู่สวด ๑ พระครูธรรมนิติสรภัญญ์ พระครูคู่สวด ๑ พระครูบรรหาร
 สมณกิจ พระครูรองคู่สวด ๑ พระครูพิพิธธรรการ พระครูรองคู่สวด ๑
 พระครูสังฆวิสุทธิ ๑ พระครูสมุห์ ๑ พระครูใบฎีกา ๑

อนึ่ง ทรงพระราชดำริว่า พระพุทธรังษมนี เป็นพระเถระผู้เจริญ
ในสมณคุณ ยินดีในเนกขัมมปฏิบัติ สมบูรณ์ด้วยศีลาจารวัตร รัตติกัญญ
มหาเถรกรรมธรรม มั่นคงตลอดมาช้านาน ได้ประกอบกรณียกิจเป็น
หิตานุหิตประโยชน์แก่พุทธจักรและอาณาจักroy่างไพศาล ดังความ
พิสดารปรากฏในประกาศสถาปนาเป็นทรงสมเด็จพระราชาคณะ เมื่อ
วันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๖ แล้วนั้น

ครั้นต่อมา พระพุทธรังษมนี ยิ่งเจริญด้วยอุตสาหวิริยาคณ
มิได้ทอดยสามารถประกอบพุทธศาสนกิจให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดย
ลำดับ กล่าวคือ พระพุทธรังษมนี ได้ปฏิบัติศาสนกิจและภารกิจต่าง ๆ
ในด้านการบริหารการคณะสงฆ์ในตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดเบญจมบพิตร
ดุสิตวนาราม จนเป็นผลดีแก่การพระศาสนา ได้ให้การสนับสนุน
พระภิกษุสามเณรในพระอาราม ทั้งด้านการศึกษา การประพฤติปฏิบัติ
ตามพระธรรมวินัย เป็นกำลังของคณะสงฆ์ ทั้งในด้านเทศนาสั่งสอน
ประชาชน ทั้งในด้านการอบรมภิกษุสามเณร ตลอดถึงพระสังฆาธิการ
ชั้นต่าง ๆ ในเขตการปกครองตั้งแต่เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ และยังคง
เป็นแม่กองบาลีสนามหลวง เป็นเจ้าสำนักเรียนวัดเบญจมบพิตรดุสิต
วนาราม เป็นประธานกรรมการจัดการบรรพชาเยาวชนภาคฤดูร้อน เป็น
ประธานกรรมการโรงเรียนพระพุทธรังษมนีวันอาทิตย์ นอกจากนี้ ได้รับ
แต่งตั้งให้เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม เป็นประธานกรรมการพระธรรม
จาริก กิตติคุณของพระพุทธรังษมนี ยังปรากฏในด้านสังคมสงเคราะห์
เป็นอเนกประการ กล่าวคือ ได้รับพระบรมราชโองการโปรดให้เป็น

ประธานคณะกรรมการจัดการก่อสร้างโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจน ในพระบรมราชานุเคราะห์ ได้รับยกย่องเป็นนักสังคมสงเคราะห์ดีเด่นจากมูลนิธิปอเต๋อ อังศุสิงห์ เป็นประธานกรรมการพระธรรมจาริก ส่งภิกษุสามเณรไปอบรมศีลธรรมและวัฒนธรรมแก่ชาวไทยภูเขาในจังหวัดต่างๆ ทำให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสมาเป็นพุทธมามกะ และนำบุตรหลานมารับการบรรพชาอุปสมบทเป็นจำนวนมาก ในด้านการศึกษาได้จัดสร้างบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุทั้งภายในและภายนอก ได้บูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนถาวรวัตถุในพระอาราม มีพระอุโบสถ พระที่นั่งทรงธรรม พระที่นั่งทรงผนวช ปัดทองพระพุทธรูปราชใหม่ทั้งองค์ และโรงเรียนพระปริยัติธรรม พร้อมกับซื้อที่ดินขยายเขตวัดในต่างจังหวัดหลายแห่ง เช่น โรงเรียนวัดศรีจันทร์ประดิษฐ์ ตำบลบางปูใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ โรงเรียนวัดบึงเหล็ก ตำบลคอนนางหงษ์ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม เป็นอาทิ

สรรพคุณอีกทั้ง พระพุทธรังษิ์ ได้ปฏิบัติบำเพ็ญมาโดยตลอด ย่อมเป็นผลดีแก่การพระศาสนา ประเทศชาติ และประชาชน จึงนับว่า พระพุทธรังษิ์ เป็นผู้เจริญด้วยพรญาอายุกาล รัตตัญญูมหาเถรกรณธรรม มั่นคงอยู่ในพรหมจรรย์เนกขัมมปฏิบัติภา มีวัดจริยานำเลื่อมใส เป็นหลักอยู่ในคณะสงฆ์รูปหนึ่ง เป็นที่ปรากฏแก่มวลชนพุทธบริษัทและทางราชการ เป็นที่เคารพสักการแห่งพุทธมามกชนโดยทั่วไป สมควรยกย่องให้ดำรงในสมณฐานันดรที่สมเด็จพระราชาคณะสืบไป

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดสถาปนา พระพุทธรูปยืนขึ้นเป็น
สมเด็จพระราชาคณะ มีราชทินนามตามที่จารึกในสุพรรณบัฏว่า สมเด็จพระ
พุทธชินวงศ์ จุฬาลงกรณรังษฤกษ์ กิตติโสภณวรางกูร วิบุลศิวา
จารวิมล คิริชนพหลหิตเสวี ศรีปฏิภาณวราภรณ์ อุดมมหาคณปธานาศร
บวรสังฆาราม คามวาสี อรัณยวาสี สถิต ณ วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม
ราชวรวิหาร พระอารามหลวง มีฐานานุกิตติตั้งฐานานุกรมได้ ๑๐ รูป
คือ พระครูปลัดสัมพิพัฒน์บุญญาจารย์ พิศาลมหาคณิสสร ศาสนการ
ชูราทร มหาคณานุนายก ๑ พระครูวินัยธร ๑ พระครูธรรมธร ๑
พระครูพิมลสรนาท พระครูคู่สวด ๑ พระครูพิลาศสรคุณ พระครูคู่สวด ๑
พระครูนิเทศธรรมกิจ พระครูรองคู่สวด ๑ พระครูพิพิธธรรมวิจารณ์
พระครูรองคู่สวด ๑ พระครูสังฆกิจจานุกูล ๑ พระครูสมุห์ ๑ พระครู
โมกข์กา ๑

อนึ่ง ทรงพระราชดำริว่า พระพรหมมุนี เป็นพระเถระผู้เจริญ
ในสมณคุณ ยินดีในเนกขัมมปฏิบัติ สมบูรณ์ด้วยศีลาจารวัตร รัตตัญญู
มหาเถรกรณธรรม มั่นคงตลอดมาช้านาน ได้ประกอบกรณียกิจเป็นหิตา
นุหิตประโยชน์แก่พุทธจักรและอาณาจักรอย่างไพศาล ดังความพิสดาร
ปรากฏในประกาศสถาปนาเป็นที่รองสมเด็จพระราชาคณะ เมื่อวันที่ ๕
ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕ แล้วนั้น

ครั้นต่อมา พระพรหมมุนี ได้ปรับปรุงแก้ไขการบริหารในองค์การ
ทั้ง ๔ ให้วัฒนาถาวรยิ่งขึ้น กล่าวคือ ในองค์การปกครอง ในฐานะ
เป็นเจ้าอาวาสวัดนราดสนทรการาม ได้ควบคุมดูแลอบรมพระภิกษุ

สามเนตรตลอดจนศิษย์วัดในพระอาราม ให้มีสมณสัญญาเป็นผู้ปฏิบัติปฏิบัติตรง ปฏิบัติเป็นธรรม ปฏิบัติชอบ และอยู่ในระเบียบแบบแผนอันดีงาม ตลอดถึงกฎหมายบ้านเมือง เป็นที่พึ่งแห่งคุณ คือ ศรัทธาปสาทะของปวงชน อันเป็นผลดีแก่การพระศาสนาตลอดถึงชาติบ้านเมืองในด้านองค์การศึกษา ได้จัดให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรม ตั้งแต่ชั้นต่ำจนถึงชั้นสูง เจริญแพร่หลาย โดยลำดับ ในด้านองค์การเผยแผ่ ได้มีการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนเป็นประจำ และปรับปรุงแก้ไขศูนย์การอบรมศีลธรรมวัฒนธรรมแก่ประชาชนชนภายในวัด ในด้านองค์การสาธารณูปการ ได้มีการบูรณปฏิสังขรณ์ซ่อมแซมเสนาสนะและถาวรวัตถุในพระอาราม และรักษาความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม จัดสร้างกุฏิเพิ่มขึ้นให้เพียงพอแก่ภิกษุสามเณรผู้มาศึกษาเล่าเรียน ส่วนในด้านต่างจังหวัด ในฐานะเป็นเจ้าของคณะภาคธรรมยุต ภาค ๘ และเป็นประธานของเจ้าคณะภาคธรรมยุต ภาค ๘-๕-๑๐-๑๑ ในด้านองค์การปกครอง ได้อบรมควบคุมดูแลวัดชั้นให้ภิกษุสามเณร ทั้งฝ่ายคันถธุระและวิปัสสนาธุระ ให้อยู่ในระเบียบบริหารการคณะสงฆ์และกฎหมายบ้านเมือง ให้เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติเป็นธรรม และปฏิบัติชอบ มีศีลสามัญญตา ความเป็นผู้มีศีลเสมอกัน วิทยุสามัญญตา ความเป็นผู้มีความเห็นเสมอกัน อันเป็นหัวใจสำคัญของพระสงฆ์ ในด้านองค์การการศึกษา ได้ปรับปรุงศูนย์บาลศึกษาอีสาน (ธรรมยุต) ให้เจริญแพร่หลายขึ้น จัดให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรมทั่วทุกจังหวัด ในภาค ๘-๕-๑๐-๑๑ เพื่อให้ภิกษุสามเณรรู้ธรรมวินัยยิ่งขึ้น และแพร่หลาย

ซึ่งนับวันแต่ละจะเจริญขึ้นเรื่อยๆ ในแต่ละปี ได้มีการประชุมตรวจธรรม
สนามหลวงชั้นตรี ร่วมกันของเจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับ ในภาค
๘-๙-๑๐-๑๑ และในการนี้ ให้เจ้าคณะระดับจังหวัดทุกจังหวัด
รายงานผลการปฏิบัติงานแต่ละปีเสนอที่ประชุม เพื่อให้เจ้าคณะพระ
สังฆาธิการรุ่นและศึกษางานของกันและกัน เพื่อจะได้นำไปปรับปรุง
แก้ไขส่งเสริมให้ดีขึ้นในจังหวัดของตน อันมีผลคือ การเรียนสอนคนให้
มีความรู้ การทำงานสอนคนให้ฉลาด ในด้านการเผยแผ่ เป็นประธาน
ศูนย์อำนวยการศูนย์พระธรรมกถึกภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่งพระธรรม
กถึกออกเทศนาสั่งสอนประชาชนตลอดปี ส่งผลดีไปยังประชาชนโดยตรง
สามารถกลับใจคนที่หลงผิดให้ความเห็นชอบ เห็นคุณค่าของความสามัคคี
เห็นโทษของความแตกสามัคคี ช่วยกันพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรือง
ได้ ส่งเสริมโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง อุโบสถสามัคคี ชัมมัฏ
สวนสามัคคี ในด้านสาธารณูปการ ได้อบรมสั่งสอนให้เจ้าคณะพระ
สังฆาธิการทุกระดับ ให้รู้จักสร้างสรรค์ถาวรวัตถุ เช่น อุโบสถ ศาลา
การเปรียญ โรงเรียน เสนาสนะที่อยู่อาศัย ให้รู้จักบูรณปฏิสังขรณ์
ซ่อมแซมเสนาสนะ ถาวรวัตถุ ให้รู้จักรักษาความสะอาดวัดจัดให้เป็น
ระเบียบเรียบร้อยและอนุรักษ์รักษาโบราณวัตถุ โบราณสถาน ศิลปกรรม
ต่าง ๆ

ในด้านประชาชน ได้เทศนาอบรมสั่งสอนให้รู้จักประหยัด ขยัน
หมั่นเพียร อดทน เก็บเล็กผสมน้อย เว้นอบายมุข ให้ยึดถือพุทธโอวาท
ที่ตรัสแก่ท่านอนาถปิณฑิกมหาเศรษฐีว่า ความสุขของคฤหัสถ์ผู้ครอง

เรือนมี ๔ อย่าง คือ ๑ สุขเกิดแต่การมัทธมัย ๒ สุขเกิดแต่การรู้จักจ่าย
ทรัพย์บริโภคน ๓ สุขเกิดแต่การไม่เป็นหนี้ ๔ สุขเกิดแต่การประกอบการ
งานที่ปราศจากโทษ เป็นหลัก

สรรพกรณียกิจที่ พระพรหมมุนี ได้ปฏิบัติบำเพ็ญมาโดยตลอด
ย่อมเป็นผลดีแก่การพระศาสนา ประเทศชาติ และประชาชน จึงนับว่า
พระพรหมมุนี เป็นผู้เจริญด้วยพรชายุกาล รัตตัญญูมหาเถรกรณธรรม
มั่นคงอยู่ในพรหมจรรย์ เนกขัมมปฏิบัติ มิวัดจรรย์นำเลื่อมใส เป็นหลัก
อยู่ในคณะสงฆ์รูปหนึ่ง เป็นที่ปรากฏแก่มวลชนพุทธบริษัทและทางราชการ
เป็นที่เคารพสักการแห่งพุทธมามกชนโดยทั่วไป สมควรยกย่องให้ดำรง
ในสมณฐานันดรที่สมเด็จพระราชาคณะสืบไป

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดสถาปนา พระพรหมมุนี ขึ้นเป็น
สมเด็จพระราชาคณะ มีราชทินนามตามที่จารึกในสุพรรณบัฏว่า สมเด็จพระ
พระมหามุนีวงศ์ พัทธนพงศวิสุต พุทธพจนานุสสิฐ วิจิตรธรรมา
นุศาสน์ปสาทกร สุนทรพิพิธธรรมจารีตรีปฏิภณเขต ธรรมยุติกคณิสสร
บวรสังฆาราม คามวาสี อรัณยวาสี สถิต ณ วัดนเรศวรสุทรวิหาราม
พระอารามหลวง มีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมได้ ๑๐ รูป คือ พระครูปลัด
สัมพิพัฒน์เมธอาจารย์ ศาสนภารธุราทร ธรรมยุติกคณิสสร สังฆานู
นายก • พระครูวินัยธร • พระครูธรรมธร • พระครูพิศาลสรนาท
พระครูคู่สวด • พระครูพิลาศสรธรรม พระครูคู่สวด • พระครูพิพัฒน์
ธรรมกิจ พระครูรองคู่สวด • พระครูพิศิษฏ์ธรรมนิเทศ พระครูรอง
คู่สวด • พระครูสังฆกิจวิธาน • พระครูสมุห์ • พระครูใบฎีกา •

หนึ่ง ทรงพระราชดำริว่า พระธรรมญาณมุนี เป็นพระเถระผู้
 เจริญในสมณคุณธรรม มีปฏิภาณปรีชาได้ศึกษาแตกฉานในมคธปริวรรตน์
 และอรรถธรรมวินัยสามารถสอบไล่ได้สำเร็จภูมิเปรียญธรรม ๘ ประโยค
 ทรงพระกรุณาโปรดให้เป็นพระราชาคณะที่ พระกิตติญาณมุนี แล้วโปรด
 ให้เลื่อนเป็นชั้นราชและชั้นเทพในราชทินนามเดิม เป็นชั้นธรรมที่ พระ
 ธรรมญาณมุนี โดยลำดับ ได้รับการพระพุทธานุภาพและสังวรรักษา
 สมณวัตรระเบียบปฏิบัติประเพณีราชการได้เรียบร้อยเป็นอย่างดี มีอุตสาห
 วิริยะในการประกอบพุทธศาสนกิจ เป็นहितานุหิตประโยชน์แก่พุทธจักร
 และอาณาจักรโดยอเนกประการ กล่าวคือ ในด้านบริหารและปกครอง
 คณะสงฆ์ เป็นเจ้าคณะตำบลพรหมาสตรี เป็นเจ้าอาวาสวัดกวีศราราม
 เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เป็นเจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เป็นพระธรรม
 ธรรมจักษุ เป็นเจ้าคณะตรวจการผู้ช่วยภาค ๑ เป็นเจ้าคณะตรวจการ ภาค
 ๖ เป็นสมาชิกสังฆสภา เป็นกรรมการบริหารคณะสงฆ์ไทย ในด้านการศึกษา
 เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม เป็นกรรมการตรวจสอบความรู้ประโยค
 นักธรรมและบาลีสนามหลวง เป็นกรรมการศึกษาจังหวัดของสำนักงาน
 เทศบาล เป็นประธานสภาโรงเรียนราษฎร์เพื่อการกุศล ของกระทรวง
 ศึกษาธิการ เป็นหัวหน้าหน่วยโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
 แห่งประเทศไทย จัดตั้งโรงเรียนนักธรรมและบาลี โรงเรียนการศึกษา
 ผู้ใหญ่ โรงเรียนพระพุทธศาสนานานาชาติ โรงเรียนเทศบาล ๒ วัด
 กวีศราราม และโรงเรียนวินิตศึกษาในด้านงานเผยแผ่ เป็นวิทยากร
 กรรมการฝึกหัดครู เป็นวิทยากรของสำนักพัฒนาคุณธรรม กระทรวงศึกษา

ธิการ เป็นหัวหน้าหน่วยพระธรรมทูต สายที่ ๒ เป็นประธานปรับปรุงงานพระธรรมทูตภายในประเทศ ในด้านสาธารณูปการ ได้สร้างตึกอาพาธสงฆ์พระธรรมญาณมุนี โรงพยาบาลลพบุรี จากผลงานต่างๆ ทำให้พระธรรมญาณมุนี ได้รับการยกย่องจากสถาบันต่างๆ ดังนี้ ได้รับเป็นบุคคลควรยกย่อง จังหวัดลพบุรี พุทธศาสตร์คชภูมิจังหวัดกิตติมศักดิ์ จากสภามหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ และบุคคลผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา

สรรพคุณอีกที่ พระธรรมญาณมุนี ได้ปฏิบัติบำเพ็ญมาโดยตลอด ย่อมเป็นผลดียิ่งแก่การพระศาสนา ประเทศชาติ และประชาชน และบัดนี้ได้เจริญด้วยพรรษาอายุกาล รัตตัญญูเถรกรณธรรม มันคงอยู่ในพรหมจรรย์เนกขัมมปฏิบัติ มิวัดจรรย์าน่าเลื่อมใส เป็นหลักอยู่ในคณะสงฆ์รูปหนึ่ง สมควรที่จะได้ยกย่องให้ดำรงสมณฐานันดรสูงขึ้น

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดสถาปนา พระธรรมญาณมุนี ขึ้นเป็น พระราชาคณะเจ้าคณะรอง มีราชทินนามตามที่จารึกในหิรัญบัฏว่า พระพุทธวรญาณ ไพศาลสุทธิธรรมวรนายก ธรรมสาธกสัทธาปสาทร บวรสังฆารามินวิภู ตรีปิฎกวิภูษิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิต ณ วัดกวีศรารามราชวรวิหาร พระอารามหลวง จังหวัดลพบุรี มีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมได้ ๘ รูป คือ พระครูปลัดสุวัฒนโพธิคุณ ไพบูลศาสนภารธุราทร บวรสังฆานุนายก • พระครูวินัยธร • พระครูธรรมธร • พระครูวิจิตรสรคุณ พระครูคู่สวด • พระครูวิบูลสรภัญญ์ พระครูคู่สวด • พระครูสังฆกิจวิมล • พระครูสมุห์ • พระครูโมกข์กา •

อนึ่ง ทรงพระราชดำริว่า พระธรรมโมลี เป็นพระเถระผู้เจริญในสมณคุณธรรม มีปฏิภาณปรีชาได้ศึกษาแตกฉานในมคธปริวรรตและอรรถธรรมวินัยสามารถสอบไล่ได้สำเร็จภูมิเปรียญธรรม ๗ ประโยค ทรงพระกรุณาโปรดให้เป็นพระราชาคณะที่ พระอมรมณี แล้วโปรดให้เลื่อนเป็นชั้นราชที่ พระราชสุธี เป็นชั้นเทพที่ พระเทพมุนี และชั้นธรรมที่ พระธรรมโมลี โดยลำดับ ได้รับภาระพระพุทธศาสนา และสังวรรักษาสมณวัตรระเบียบปฏิบัติประเพณีราชการได้เรียบร้อยเป็นอย่างดี มีอุตสาหวิริยะในการประกอบพุทธศาสนกิจ เป็นहितานุहितประโยชน์แก่พุทธจักรและอาณาจักรโดยอเนกประการ กล่าวคือ ในด้านการบริหารและปกครองคณะสงฆ์ ได้เป็นเจ้าคณะตรวจการผู้ช่วยภาค ๔ เจ้าคณะตรวจการผู้ช่วยภาค ๕ และเจ้าคณะภาค ๗ ห้าสมัย ในด้านการเผยแผ่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพระธรรมทูต สาย ๔ รวม ๘ จังหวัด ตำแหน่งสาธารณูปการ ได้บูรณปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุในวัดพระธาตุหริภุญชัยทั้งหมด มีพระอุโบสถ พระวิหาร ตลอดถึงปัดทองพระธาตุหริภุญชัยในด้านการศึกษา ได้ก่อสร้างและสร้างอาคารเรียนมัธยมคือโรงเรียนเมธีวุฒิกร ซึ่งเป็นโรมเรียนราษฎรการกุศลของวัด แผนกศาสนศึกษาได้สร้างโรงเรียนบาลีขึ้นโดยเฉพาะ คือโรงเรียนหอปรียัติศึกษาภาค ๗ ทั้ง ๒ สำนักตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองลำพูน และได้สร้างสำนักปฏิบัติธรรมขึ้นที่ วัดป่าตองธรรมาราม ตำบลเหมืองจี้ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน อีกทั้งได้เคยไปดูลานพระศาสนาที่ประเทศมาเลเซีย พม่า และอินเดีย

สรรพคุณยักจี้ พระธรรมโมลี ได้ปฏิบัติบำเพ็ญมาโดยตลอด
 ย่อมเป็นผลดียิ่งแก่การพระศาสนา ประเทศชาติ และประชาชน และ
 บัดนี้ได้เจริญด้วยพรรษาอายุกาล รัตตัญญูเถรกรณธรรม มั่นคงอยู่ใน
 พรหมจรรย์เนกขัมมปฏิบัติ มีวัดจรรย์นำเลื่อมใส เป็นหลักอยู่ในคณะ
 สงฆ์รูปหนึ่ง สมควรที่จะได้ยกย่องให้ดำรงสมณฐานันดรสูงขึ้น

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดสถาปนา พระธรรมโมลี ขึ้นเป็น
 พระราชาคณะเจ้าคณะรอง มีราชทินนามตามที่จารึกในหิรัญบัฏว่า
 พระสุเมธมัจฉลาจารย์ พิศาลกิจจานุกิจจาทร บวรสังฆารามล โสภณ
 ธรรมภาณี ตรีปิฎกวราลงกรณ์มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี
 สถิต ณ วัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร พระอารามหลวง จังหวัดลำพูน
 มีฐานานุกิตติฐานานุกรมได้ ๘ รูป คือ พระครูปลัดสุวัฒนพุทธคุณ
 พิบลศาสนภารธุราทร บวรสังฆานุนายก ๑ พระครูวินัยธร ๑ พระครู
 ธรรมธร ๑ พระครูวิจิตรสรการ พระครูคู่สวด ๑ พระครูวิจารณ์ธรรม
 พระครูคู่สวด ๑ พระครูสังฆการวิสุทธ ๑ พระครูสมุห์ ๑ พระครู
 ไบฎีกา ๑

อนึ่ง ทรงพระราชดำริว่า พระธรรมมหาวีรานุวัตร เป็นพระเถระ
 ผู้เจริญในสมณคุณธรรม มีปฏิภาณปรีชาได้ศึกษาแตกฉานในมคธปริวรรตน์
 และอรรถธรรมวินัย สามารถสอบไล่ได้สำเร็จภูมิเปรียญธรรม ๘ ประโยค
 ทรงพระกรุณาโปรดให้เป็นพระราชาคณะที่ พระศรีสุธรรมมุนี แล้วโปรด
 ให้เลื่อนเป็นชั้นราชในราชทินนามเดิม เป็นชั้นเทพี พระเทพวิสุทธิโมลี
 และชั้นธรรมที่ พระธรรมมหาวีรานุวัตร โดยลำดับ ได้รับภาระพระพุทธ

เล่ม ๑๐๗ ตอนที่ ๑๓๘ ราชกิจจานุเบกษา ๖ สิงหาคม ๒๕๓๓

ศาสนา และสังวรรักษาสถาปัตยกรรมระเบียบปฏิบัติประเพณีราชการได้
 เรียบร้อยเป็นอย่างดี มีอุตสาหกรรมวิชาการประกอบพุทธศาสนกิจ เป็น
 หิตานุหิตประโยชน์แก่พุทธจักรและอาณาจักรโดยอเนกประการ กล่าวคือ
 ในด้านการบริหารและปกครองคณะสงฆ์ เป็นกรรมการและเลขานุการ
 คณะกรรมการส่งเสริมและปรับปรุงการพระพุทธศาสนาภาคพายัพ
 (๒๔๘๖) ในช่วงที่ประเทศชาติอยู่ในระหว่างสงครามอินโดจีน ได้เป็น
 รองเจ้าคณะภาค ๓ และรักษาการในตำแหน่งเจ้าคณะภาค ๓ เป็นเวลา
 ๔ ปี กับ ๕ เดือน เป็นอนุกรรมการมหาเถรสมาคม เป็นกรรมการการก
 สงฆ์และเป็นประธานคณะเตรียมการการกสงฆ์ เป็นประธานคณะทำงาน
 ปกาศนัยกรรม เป็นเลขานุการมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นคณะ
 กรรมการบริหารคณะสงฆ์ไทย (๒๔๕๔) และเป็นเลขานุการคณะสงฆ์ไทย
 เป็นเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ
 ยุวราชรังสฤษฎิ์ เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม ด้านงานสาธารณูปการ
 ได้จัดสร้างอุโบสถวัดกัลยาณาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่
 จังหวัดลพบุรี ในด้านการศึกษาเป็นกรรมการแปลพระไตรปิฎกสู่พากย์ไทย
 และกรรมการชำระพระไตรปิฎกฉบับหลวง เป็นผู้ช่วยแม่กองธรรม
 สนามหลวง ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นผู้แทนคณะสงฆ์ไปใน
 พิธีฉลองสมโภช ๒๕ พุทธศตวรรษพระราชอาณาจักรลาว ได้เป็นกรรมการ
 จัดการศึกษาคณะสงฆ์ และเดินทางไปปฏิบัติศาสนกิจ ณ วัดไทย
 พุทธคยา อินเดีย และเป็นหัวหน้าพระธรรมทูตไทยฟื้นฟูพระพุทธศาสนา
 ในอินเดีย ๒๖ พรรษา พร้อมทั้งจัดวางรากฐานองค์กรสงฆ์อินเดียและ

ชาวพุทธอินเดีย ปฏิบัติศาสนกิจพิเศษการพระศาสนาในต่างประเทศ ใน
ทวีปเอเชีย มีประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ ลาว อินเดีย เนปาล ลังกา
ญูปูน เกาหลี ฮองกง และไทเป โดยเฉพาะที่ประเทศเกาหลี (ใต้)
ได้รับมอบหมายร่วมคณะกรรมการไปร่วมในพิธีประดิษฐานพระพุท
ศาสนาฝ่ายเถรวาทในเกาหลี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๖

สรรพกรณียกิจที่ พระธรรมมหาวิธานุวัตร ได้ปฏิบัติบำเพ็ญมา
โดยตลอดย่อมเป็นผลดียิ่งแก่พระพุทธศาสนา ประเทศชาติ และ
ประชาชน และบัดนี้ได้เจริญด้วยพรรษาอายุกาล รัตตัญญูเถรภณธรรม
มั่นคงอยู่ในพรหมจรรย์เนกขัมมปฏิบัติทา มิวัดจรรย์น่าเลื่อมใส เป็นหลัก
อยู่ในคณะสงฆ์รูปหนึ่ง สมควรที่จะได้ยกย่องให้ดำรงสมณฐานันดรสูงขึ้น

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดสถาปนา พระธรรมมหาวิธานุวัตร
ขึ้นเป็นพระราชาคณะเจ้าคณะรอง มีราชทินนามตามที่จารึกในหิรัณ
ยบัฏว่า พระสุเมธาธิบดีศรีพุทธศาสนโกศล โสภณธรรมสังฆาป
สาทร อหฺรสาธุกิจจานุกิจ ตรีปิฎกวิภูษิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม
คามวาสี สถิต ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร พระอาราม
หลวง มีฐานานุกิตต์ตั้งฐานานุกรมได้ ๘ รูป คือ พระครูปลัดสุวัฒน
สังฆาคุณ วิบูลพุทธศาสนภารธุราทร บวรสังฆานุนายก ๑ พระครู
วินัยธร ๑ พระครูธรรมธร ๑ พระครูพิมลสรคุณ พระครูคู่สวด ๑
พระครูพิบูลสรกิจ พระครูคู่สวด ๑ พระครูสังฆกิจวิสุทธิ์ ๑ พระครู
สมุห์ ๑ พระครูใบฎีกา ๑

อนึ่ง ทรงพระราชดำริว่า พระธรรมดิลก เป็นพระเถระผู้เจริญในสมณคุณธรรม มีปฏิภาณปรีชาได้ศึกษาแตกฉานในมคธปริวรรตน์และอรรถธรรมวินัย สามารถสอบไล่ได้สำเร็จภูมิเปรียญธรรม ๖ ประโยค ทรงพระกรุณาโปรดให้เป็นพระราชอาคันถ์ พระบัญญัติภิกษุณห์มุนี แล้วโปรดให้เลื่อนเป็นชั้นราชที่ พระราชกวี เป็นชั้นเทพที่ พระเทพวราภรณ์ และชั้นธรรมที่ พระธรรมดิลก โดยลำดับ ได้รับภาระพระพุทธศาสนา และสังวรรักษาสมณวัตรระเบียบปฏิบัติประเพณีราชการได้เรียบร้อยเป็นอย่างดี มีอุตสาหวิริยะในการประกอบพุทธศาสนกิจ เป็นที่ศรัทธาพิชิตประโยชน์แก่พุทธจักรและอาณาจักรโดยอเนกประการ กล่าวคือ ในด้านการบริหารและปกครองคณะสงฆ์ ได้เป็นเจ้าคณะภาคธรรมยุตภาค ๔-๕-๖-๗ เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม เป็นกรรมการร่างกฎหมายมหาเถรสมาคม การปกครองคณะสงฆ์ เป็นผู้อำนวยความสะดวกมูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านงานสาธารณูปการ ได้จัดสร้างโรงเรียนมัธยมประจำตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ โรงเรียนประถมศึกษาระดับอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ในด้านการศึกษาและการเผยแผ่พระศาสนา ได้เป็นกรรมการจัดการศึกษาคณะสงฆ์และเดินทางไปปฏิบัติศาสนกิจและสังเกตการณ์พระศาสนาในต่างประเทศ ทั้งในทวีปเอเชีย ยุโรป อเมริกา และออสเตรเลีย รวมทั้งได้เดินทางไปประชุมศาสนาต่างๆ ที่กรุงโรม ประเทศอิตาลี และที่กรุงวอร์ซอ ประเทศโปแลนด์

สรรพกรณียกิจที่ พระธรรมดิลก ได้ปฏิบัติบำเพ็ญมาโดยตลอด ย่อมเป็นผลดียิ่งแก่การพระศาสนา ประเทศชาติ และประชาชน และ บัดนี้ได้เจริญด้วยพรรษาอายุกาล รัตตัญญูเถรกรรมธรรม มั่นคงอยู่ใน พรหมจรรย์เนกขัมมปฏิบัติหา มิวัดจรรย์นำเลื่อมใส เป็นหลักอยู่ในคณะ สงฆ์รูปหนึ่ง สมควรที่จะได้ยกย่องให้ดำรงสมณฐานันดรสูงขึ้น

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดสถาปนา พระธรรมดิลก ขึ้นเป็น พระราชาคณะเจ้าคณะรอง มีราชทินนามตามที่จารึกในหิรัญบัฏว่า พระพรหมมุนี ศรีวิสุทธิญาณนายก ตรีปิฎกธรรมาลงกรณ์ อุดมคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิต ณ วัดบวรนิเวศราชวรวิหาร พระอาราม หลวง มีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมได้ ๘ รูป คือ พระครูปลัดสุวัตตน พรหมจริยคุณ สมบูรณ์คุณาธิปัตติ วินยานุวรรตสังฆานุนายก ปิฎกธรรม รักษิต ๑ พระครูวินัยธร ๑ พระครูธรรมธร ๑ พระครูพุทธพาคยกประกาศ พระครูคู่สวด ๑ พระครูธรรมศาสตร์อุโฆษ พระครูคู่สวด ๑ พระครูสังฆ วิจิตร ๑ พระครูสมุห์ ๑ พระครูใบฎีกา ๑

อนึ่ง ทรงพระราชดำริว่า พระธรรมวราภรณ์ เป็นผู้มั่งปร้าญาณ ในพระไตรปิฎกสุตาคม ได้เป็นเปรียญ ๕ ประโยค ในรัชกาลที่ ๘ ทรงพระกรุณาโปรดให้เป็นพระราชาคณะที่พระอริยคุณาภรณ์ แล้วโปรด ให้เลื่อนเป็นชั้นราชที่ พระราชบัญญัติภรณ์ เป็นชั้นเทพที่ พระเทพ บัญญาแก้ว และชั้นธรรมที่ พระธรรมวราภรณ์โดยลำดับ ได้รักษาสมาจาร สมบัติและประเพณีราชการเรียบร้อยสมควรแก่ตำแหน่งทุกประการ เป็นครูสอนภาษาบาลีในสำนักเรียน เป็นสมาชิกสังฆสภาตามพระราช

บัญญัติคณะสงฆ์สมัยนั้น เป็นกรรมการตรวจนักธรรมและบาลีสนามหลวง ได้ตั้งใจบำเพ็ญศาสนกิจในต่างจังหวัด จึงไปอยู่สำนักวัดพระมหาธาตุ นครศรีธรรมราช ตั้งสำนักเรียนนักธรรมและบาลี มีนักเรียนสอบได้เป็นอันมาก เป็นเผยแผ่จังหวัดตามพระราชบัญญัติ ได้สนับสนุนการตั้งวัดหลายวัด ไปเป็นเจ้าของคณะธรรมยุตอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ระวังอธิกรณ์ในวัดรามประดิษฐ์ เป็นอุปัชฌาย์บรรพชาอุปสมบทกุลบุตรเป็นอันมาก ช่วยแก้ปัญหิต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับพระศาสนา บริจาคจ่ายค่าที่ดินและจัดการก่อสร้างโรงเรียนประชาบาลที่วัดพระพร่ง ตำบลนาสาร อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช สร้างอุโบสถที่วัดพระนคร ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช และที่วัดพระพร่ง ตำบลนาสาร อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช อีก ๑ แห่ง เมื่อได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดราชาธิวาส ได้ชำระระวังอธิกรณ์ต่างๆ ที่ยุ่งเหยิงในวัดให้หมดสิ้นทุกกรณี ได้ก่อสร้างถนนผ่านกลางพระอารามด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ยิงแข็งแรงจนบัดนี้ ก่อสร้างตึกเป็นกุฏิของพระสงฆ์ ๒ ชั้น ชั้น ๔ หลัง สร้างอาคารเรียนพระปริยัติธรรม ๓ ชั้น ๑ หลัง ปฏิสังขรณ์พระอุโบสถ ศาลาการเปรียญ พระตำหนักพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นอนุสาวรีย์โบราณสถาน ปฏิสังขรณ์พระตำหนักพญาไท (ในวัด) ปฏิสังขรณ์กุฏิเจ้าอาวาส ๓ แห่ง ให้นม่นคง บุรณะคณะบิณฑังสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ทรงให้ก่อสร้างพระราชทานทั้งคณะไว้นานแล้ว ให้เหมือนสร้างใหม่ ปรับพันวัดทำถนนทุกคณะ สร้างรั้ววัดที่กุฏิทอง

ทรงแม่นำเจ้าพระยาตลอดหน้าวัด ก่อสร้างอาคารพานิช ๓ ชั้น และ
อาคารที่พักอาศัย ๓ ชั้นกว้างร้อยห้อง กั้นกำแพงระหว่างวัดกับบ้านชาว
ญวน-เขมร ผู้เป็นคาทอลิกตลอดวัด บูรณะพระพุทธรูปที่ชำรุดปรักหักพัง
ที่อยู่ในวัดให้เรียบร้อยงดงามหลายองค์ บำรุงการศึกษาในวัดให้ภิกษุ
สามเณรได้ศึกษานักธรรมและบาลี เป็นพระเปรียญ สามเณรเปรียญ
จำนวนมาก สอบได้ ป.ธ. ๕ หลายรูปแล้ว ได้เคยถวายพระธรรมเทศนา
หน้าพระที่นั่ง ๓ ครั้ง และถวายเทศนางานพระบรมราชานุเคราะห์หลาย
ครั้ง ประพันธ์บทความธรรมปริยาย พิมพ์เผยแพร่หลายเรื่อง ได้ปฏิบัติ
หน้าที่ผู้ช่วยแม่กองธรรมสนามหลวงหลายปี และปัจจุบันดำรงตำแหน่ง
แม่กองธรรมสนามหลวง ได้ปฏิบัติหน้าที่สำเร็จด้วยดี เป็นกรรมการ
การศึกษาของคณะสงฆ์ไปจัดการสอบไล่แก่นักธรรมที่ประเทศมาเลเซีย -
สิงคโปร์ ไปดูสภาพพระสงฆ์ที่ไปศึกษาในประเทศอินเดีย และไปดูการ
พระศาสนาในสหรัฐอเมริกา นับว่า พระธรรมวราภรณ์ มีความพากเพียร
เอาใจใส่เสียสละ ในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก มีพระมายุกาลเจริญ
ทวชน ยังยืนอยู่ในสมณปฏิบัติ สมบูรณ์ด้วยคุณธรรม มิได้เสื่อมถอย
สมควรที่จะยกย่องให้ดำรงสมณฐานันดรสูงขึ้น

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดสถาปนา พระธรรมวราภรณ์ เป็น
พระราชาคณะเจ้าคณะรอง มีราชทินนามตามที่จารึกในหิรัญบัฏว่า
พระสุธรรมาธิบดี ศรีปริยัติสัทธรรมโกศล โสภณเสลาจารประยุต วิสุทธ
ธรรมวราภยกร ตรีปิฎกบัณฑิต ธรรมยุติกคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี
สถิต ณ วัดราชาธิวาสราชวรวิหาร พระอารามหลวง มีฐานานุกิตติตั้ง

ฐานานุกรมได้ ๘ รูป คือ พระครูปลัดสุวัฒนธรรมคุณ วิบูลพุทธศาสน
กิจจานุกิจจาทร บวรธรรมยุดิกคณานุนายก • พระครูวินัยธร • พระครู
ธรรมธร • พระครูบวรสรนาท พระครูคู่สวด • พระครูประสาทธรรม
พระครูคู่สวด • พระครูสังฆกิจจานุยุต • พระครูสมุห์ • พระครู
ใบฎีกา •

อนึ่ง ทรงพระราชดำริว่า พระธรรมบัณฑิต เป็นพระเถระผู้เจริญ
ในสมณพรหมจรรย์ ได้ศึกษาชำนาญในมคธปริวรรตวินัย มีปรีชาญาณ
แตกฉานรอบรู้ในพระปริยัติธรรมวินัยไตรปิฎกสุตตาม อุดมปัญญา
สามารถสอบไล่ได้เป็นเปรียญธรรม ๘ ประโยค ทรงพระกรุณาโปรดให้
เป็นพระราชาคณะที่ พระอริยมะธี แล้วโปรดให้เลื่อนเป็นชั้นราชที่
พระราชาภิ เป็นชั้นเทพที่ พระเทพปัญญามุนี และเป็นชั้นธรรมที่
พระธรรมบัณฑิต โดยลำดับมา ก็สังวรรักษาสมณคุณสมบัติและระเบียบ
ปฏิบัติประเพณีราชการ ได้เรียบร้อย เป็นอย่างดี มีพรหมจรรย์วัตรสัส
สมาจารสมบูรณ์บริสุทธิ ประกอบพุทธศาสนกิจเป็นอหิตปรีทิจรรยา
ไพศาล แก่พุทธจักรและอาณาจักรสามารถจัดการศึกษาภาษาบาลีและ
นักธรรมให้จำเริญรุ่งเรืองเป็นลำดับมา กล่าวคือ ด้านการปกครอง
คณะสงฆ์ เป็นรองเจ้าอาวาสและเจ้าอาวาสวัดสัมพันธวงศ์ เป็น
เลขานุการเจ้าคณะธรรมยุตจังหวัดชนบุรี - นนทบุรี - ปทุมธานี เป็น
พระวินัยธรจังหวัด เป็นรองเจ้าคณะธรรมยุตภาค ๘ และภาค ๑๐ เป็น
ผู้รักษาการเจ้าคณะธรรมยุตภาค ๘ - ๑๐ - ๑๑ เป็นเจ้าคณะธรรมยุต
ภาค ๑๑ เป็นกรรมการเถรสมาคมธรรมยุต เป็นกรรมการคณะธรรมยุต

เป็นกรรมการอำนวยการมหาวิทยาลัย เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม เป็นพระอุปัชฌายะ ด้านการศึกษา จัดการศึกษาพระปริยัติธรรม ทั้งบาลีและนักธรรมของวัดให้เจริญรุ่งเรือง สามารถมีภิกษุสามเณรเป็นเปรียญธรรม ตั้งแต่ ๓ ประโยคถึง ๘ ประโยค ในส่วนราชการ ได้ร่วมกับกรุงเทพมหานครจัดการศึกษาของเยาวชน และจัดสร้างอาคารเรียนชั้นในวัดเป็นอาคารใหญ่ สูง ๔ ชั้น และไปจัดดำเนินงานสร้างอาคารเรียนพระปริยัติธรรมที่อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอุบลราชธานี เป็นครูปริยัติธรรม เป็นครูใหญ่ เป็นอาจารย์ใหญ่ และผู้อำนวยการศึกษาลำนักเรียนวัดสัมพันธวงศ์ เป็นกรรมการตรวจธรรมสนามหลวง เป็นกรรมการตรวจบาลีสสนามหลวง เป็นกรรมการสภาการศึกษามหาวิทยาลัย เป็นหัวหน้าแผนกกองตำรามหาวิทยาลัย เป็นกรรมการอำนวยการและวิทยากรโรงเรียนพระสังฆาธิการชั้นต้นและชั้นสูงของคณะธรรมยุต ไปเป็นครูสอนพระปริยัติธรรมที่วัดสัตตนารถปริวัตร จังหวัดราชบุรี วัดดอนโค้ว จังหวัดสมุทรสาคร วัดอาวรุวิกสิตาราม กรุงเทพมหานคร และเป็นกรรมการนำข้อสอบธรรมและบาลีไปเปิดสอบในภูมิภาคแทนแม่กองธรรมและแม่กองบาลี เป็นผู้แทนสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า หัวหน้าพระธรรมทูตสาย ๕ ไปประชุม อบรมและอำนวยการงานพระธรรมทูต เป็นนักศึกษาสภาการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพระพุทธศาสนา รุ่นแรก ด้านสาธารณูปการ เป็นประธานสร้างพระอุโบสถ วัดสัมพันธวงศาราม สืบต่อจากอดีตเจ้าอาวาส จัดสร้างเสนาสนะกุฏิที่พักพระสงฆ์ที่ชำรุดและสร้างใหม่ ให้เป็นอาคาร

ม้านคงถาวร เป็นประธานกรรมการปรับปรุงการจัดผลประโยชน์ในที่ดิน
 ของวัด เป็นประธานกรรมการหาทุนจัดสร้างอาคารสุจิตฺโต สูง ๑๕ ชั้น
 เป็นอาคารรักษาพยาบาลที่ทันสมัยของประเทศแห่งหนึ่งในโรงพยาบาล
 มหาราช นครเชียงใหม่ สร้างเป็นอนุสรณ์แด่หลวงปู่แหวนสุจิตฺโต
 ที่เจริญอายุครบ ๘๖ พรรษา การสังคมสงเคราะห์ เป็นประธานกรรมการ
 มุลินีหลวงปู่แหวน สุจิตฺโต ฝ่ายสงฆ์ เป็นประธานกรรมการมุลินี
 สุจิตฺโตอนุสรณ์ ฝ่ายสงฆ์ เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษาสร้างวัด
 ป่าชัยรังสี จังหวัดสมุทรสาคร เป็นกรรมการจัดสร้างโรงพยาบาล
 พระอาจารย์จันทร์ คเวสโก และสร้างโรงเรียนมัธยม ที่ถ้ำวังหิน อำเภอ
 บ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี เป็นกรรมการจัดการศึกษานักธรรมบาลี
 ที่วัดป่าชัยรังสี จังหวัดสมุทรสาคร เป็นกรรมการควบคุมการจัดข้าวของ
 แจกสาธารณประโยชน์ร่วมกับวัดป่าชัยรังสี เป็นกรรมการสร้างคักสงฆ์
 อาหาร โรงพยาบาลอำเภอบ้านฝาง จังหวัดอุดรธานี เป็นกรรมการสร้าง
 อาคารหอประชุมมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ วิทยา
 เขตสุรินทร์ เป็นกรรมการสร้างอุโบสถวัดปราสาทจอมพระ จังหวัดสุรินทร์
 เป็นประธานกรรมการมุลินีโรงเรียนสัมพันธวงศ์ เป็นกรรมการอำนวยการ
 การสร้างพุทธมณฑล เป็นประธานกรรมการจัดให้มีการอบรมลูกเสือ
 ชาวบ้าน ค่ายสัมพันธวงศ์ เป็นประธานที่ปรึกษามาคมสัมพันธวงศ์
 ด้านต่างประเทศ ได้เป็นคณะพระอนุจรตามเสด็จสมเด็จพระสังฆราช
 ไปปฏิบัติศาสนกิจ และสังเกตการณ์พระศาสนาที่ประเทศศรีลังกา
 อินเดีย เนปาล พม่า สิงคโปร์ มาเลเซีย และฮ่องกง

อนึ่ง พระธรรมบัณฑิต เป็นผู้เอาใจใส่ในการอบรมสั่งสอน ศีลธรรมแก่ประชาชน โดยได้แสดงธรรมและรจนานั่งสอธรรมะ สารคดี บทความเกี่ยวกับศีลธรรมทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง พิมพ์ ออกเผยแพร่เป็นประโยชน์แก่พระศาสนาและประชาชนเป็นอันมาก

สรรพกรณียกิจซึ่ง พระธรรมบัณฑิต ได้รับการปฏิบัติบำเพ็ญ โดยลำดับตั้งพรรณา มา ปรากฏเป็นผลดีแก่พระศาสนา ประเทศชาติ และประชาชน เป็นที่ประจักษ์อยู่แล้ว บัดนี้ พระธรรมบัณฑิต ก็เจริญ ด้วยพรรษากาล วัชวุฒิ รัตตัญญูเถรกรรม มั่นคงอยู่ในเนกขัมม ปฏิบัติ เป็นอจลพรหมจรรย์ภีรต มิวัดจรรยาเป็นหน้าเลื่อมใส เป็นหลัก อยู่ในคณะสงฆ์รูปหนึ่ง สมควรจะยกย่องให้ดำรงในสมณฐานันดรสูงชัน

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดสถาปนา พระธรรมบัณฑิต ขึ้น เป็นพระราชาคณะเจ้าคณะรอง มีราชทินนามตามที่จารึกในหิรัณยบัฏว่า พระอุดมญาณโมลี สีลาจรรวราภรณ์ สาทรหิตานุหิตวิมล โสภณธรรมโม วาทานุศาสน์ ตรีปฏิภนบัณฑิต ธรรมยุติกคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิต ณ วัดสัมพันธวงศารามวรวิหาร พระอารามหลวง มีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมได้ ๘ รูป คือ พระครูปลัดสุวัฒนมงคลคุณ อดุลศาสนการธราทร บวรธรรมยุติกคณานุนายก ๑ พระครูวินัยธร ๑ พระครูธรรมธร ๑ พระครูสรพจน์พลาศ พระครูคู่สวด ๑ พระครูสรพจน์พิไล พระครูคู่สวด ๑ พระครูสังฆกิจบริหาร ๑ พระครูสมุห์ ๑ พระครูใบฎีกา ๑

อนึ่ง ทรงพระราชดำริว่า พระธรรมคุณาภรณ์ เป็นพระเถระผู้ เจริญในสมณคุณวิบุลยปรัชญาญาณ ได้ศึกษาแตกฉานในมคธปริวรรตน์และ

อรรถธรรมวินัย สามารถสอบไล่ได้สำเร็จภูมิเปรียญธรรม ๘ ประโยค ทรงพระกรุณาโปรดให้เป็นพระราชอาคันตุกะที่ พระวิมลมนี แล้วโปรดให้เลื่อนเป็นชั้นราชที่ พระราชวิมลมนี เป็นชั้นเทพที่ พระเทพมนี และเป็นชั้นธรรมที่ พระธรรมคุณาภรณ์ โดยลำดับ ได้รับภาระพระพุทธานุศาสน์และสังวรรักษาสมณวัตรระเบียบปฏิบัติประเพณีราชการได้เรียบร้อยสมควรแก่ตำแหน่งเป็นอย่างดี มีอุตสาหวิริยะในการประกอบพุทธศาสนกิจ เป็นที่ศรัทธาและประโยชน์แก่พุทธจักรและอาณาจักร โดยอเนกประการ อาทิ เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม ทั้งฝ่ายนักธรรมและบาลีในสำนักเรียน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ดำเนินมาตามลำดับ สุดท้ายได้กลับมาเป็นเจ้าของสำนักเรียน ส่วนในฝ่ายบริหาร เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสและเจ้าอาวาส ในฝ่ายปกครอง เป็นเจ้าคณะเขตลาดกระบัง เจ้าคณะเขตบึงกุ่มปราบศัตรูพ่ายและเขตปทุมวัน ปัจจุบันเป็นเจ้าคณะเขตพระนคร และปฏิบัติศาสนกิจนำประโยชน์คนักธรรมและบาลีไปเปิดสอบในส่วนภูมิภาคเป็นเวลาหลายปีติดต่อกันทั้ง ใกล้และไกล เป็นพระธรรมกถึกเทศนาสั่งสอนประชาชนและอบรมพระภิกษุสามเณร ให้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบสมควรแก่สมณสาธิตทุกประการ นอกจากนี้ได้จัดตั้งกองทุนสงเคราะห์นักเรียนที่เรียนดีแต่ขาดทุนทรัพย์ และสนับสนุนเยาวชนให้ศึกษาหาความรู้ทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อีกเป็นประจำมาช้านาน

ในด้านโบราณวัตถุ ได้เชิญชวนสาธุชนผู้มีศรัทธาปสาทะในพระพุทธศาสนา ให้มาช่วยทำการปฏิสังขรณ์โบราณวัตถุภายในเขตพุทธาวาส

เช่น จัดทอดผ้าป่าสามัคคี นำปัจจัยตั้งเบญจมุณี “ทุนพระพุทธยอดฟ้า” ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อนำผลประโยชน์มาทำนุบำรุงการศึกษาและถาวรวัตถุเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นยังได้บริจาคปัจจัยส่วนตนและเชิญชวนประชาชน พร้อมด้วยคณะรัฐบาล มาบูรณปฏิสังขรณ์พระอุโบสถ และได้บูรณะพุทธเทวปฏิมากร ซึ่งเป็นพระประธานและพระอัครสาวก อีกทั้งพระอรหันต์ อันเป็นปูชนียวัตถุที่สำคัญในกรุงรัตนโกสินทร์ อีกทั้งได้ทำการบูรณะ “พระพุทธไสยาส” และพระมหาเจดีย์ประจำ ๔ รัชกาล เพื่อรักษาไว้ซึ่งโบราณวัตถุให้ยืนยงตลอดกาลนาน

สรรพคุณกิจที่ พระธรรมคุณากรณ์ ได้ปฏิบัติบำเพ็ญมาโดยตลอด ย่อมเป็นผลดีแก่การพระศาสนา ประเทศชาติ และประชาชน และบัดนี้ได้เจริญด้วยพรรษาอายุกาล รัตติกุลญเฎกรกณธรรม มั่นคงอยู่ในพรหมจรรย์เนกขัมมปฏิบัติภา มิวัดจริยาเป็นหน้าเลื่อมใส เป็นหลักอยู่ในคณะสงฆ์รูปหนึ่ง สมควรที่จะได้ยกย่องให้ดำรงสมณฐานันดรสูงขึ้น

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดสถาปนา พระธรรมคุณากรณ์ ขึ้นเป็นพระราชาคณะเจ้าคณะรอง มีราชทินนามตามที่จารึกในหีรัถนียบัญว่า พระวิสุทธาธิบดี ศรีปริยัตยาภรณ์ สุนทรศีลาจาร ธรรมโฆทานธารี ตรีปฏิภาณวิภูษิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิต ณ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร พระอารามหลวง มีฐานานุกรมที่ตั้งฐานานุกรมได้ ๘ รูป คือ พระครูปลัดสุวัฒนสารคุณ วิบูลมहाคณานุนายก ตรีปฏิภาณธรรมรักขิต ๑ พระครูวินัยธร ๑ พระครูธรรมธร ๑

พระครูประกาศสรวิฑูรี พระครูคู่สวด ๑ พระครูวิสุทธิสารคุณ พระครูคู่สวด ๑ พระครูสังฆวิชัย ๑ พระครูสมุห์ ๑ พระครูใบฎีกา ๑

ขออาราธนาพระคุณผู้ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณฐานันดรเพิ่มอิสริยยศในครั้งนี้ จงรับธุระพระพุทธศาสนา เป็นภาระสั่งสอน ช่วยระงับอิริการณ์ และอนุเคราะห์พระภิกษุสามเณรในคณะและในพระอารามตามสมควรแก่กำลังและอิสริยยศซึ่งพระราชทาน^๕ และจงเจริญอายุวรรณ สุข พล ปฏิภาณคุณสารสิริสวัสดิ์ จิรัฏฐิติ วิรุพหิไพบูลย์ ในพระพุทธศาสนาเทอญ

ประกาศ ณ วันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๒ เป็นปีที่ ๔๔
ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ

นายกรัฐมนตรี